

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**Палагнюк Ю. В.,
Сургова С. Ю.**

Методичні вказівки для виконання курсових робіт

*зі спеціальності
231 «Соціальна робота»*

Випуск 285

Миколаїв – 2020

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (витяг з протоколу № 3 від 14.11.2019)

Рецензенти:

Савінова Н. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;

Сорока С. В., доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та регіонального розвитку Чорноморського національного університету ім. Петра Могили.

П 14

Палагнюк Ю. В. Методичні вказівки для виконання курсових робіт зі спеціальності 231 «Соціальна робота» / Ю. В. Палагнюк, С. Ю. Сургова – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 32 с. (Методична серія ; Вип. 285).

Методичні вказівки призначені для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота» і висвітлюють основні питання, пов'язані з написанням та оформленням курсової роботи. У методичних вказівках наведено основні етапи організації курсового дослідження, розкрито вимоги до структури курсової роботи, літературного та технічного оформлення, надано рекомендації щодо оформлення результатів досліджень студентів, порядок захисту курсової роботи, а також критерії оцінювання цього дослідження.

УДК 364(076)

ЗМІСТ

ВСТУП. КУРСОВА РОБОТА В СИСТЕМІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
1.1. Вибір теми та організація дослідження	7
1.2. Пошук та добір джерел з теми дослідження	8
1.3. Характеристика структурних елементів курсової роботи.....	
РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО ЛІТЕРАТУРНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
2.1. Мова та стиль наукового дослідження	14
2.2. Подання графічного матеріалу в тексті	15
2.3. Вимоги до зовнішнього та внутрішнього оформлення курсорової роботи.....	17
2.4. Науковий етикет	19
РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	22
РОЗДІЛ 4. ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	23
ТИПОВІ ПОМИЛКИ В НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	28

ВСТУП

КУРСОВА РОБОТА В СИСТЕМІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальним планом підготовки фахівців зі спеціальності «Соціальна робота» передбачено підготовку і захист студентами курсових робіт.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується в тематичних межах певної навчальної дисципліни, або декількох дисциплін. Написання курсової роботи носить творчий навчально-дослідницький характер.

Основною метою підготовки курсової роботи є закріплення та узагальнення теоретичних знань, набутих студентом під час навчання, застосування їх для вирішення конкретних практичних завдань соціальної сфери. Курсова робота допомагає студенту систематизувати отримані теоретичні знання з певної дисципліни, її розділу чи з ряду дисциплін одного циклу, водночас оволодіти навичками проведення наукових досліджень.

Курсова робота демонструє здатність студента до самостійного осмислення проблеми, спроможності творчо, об'єктивно її дослідити, уміння зібрати, проаналізувати та упорядкувати виявлені та відібрані матеріали, а також узагальнити та підсумувати результати дослідження, сформулювати висновки та пропозиції щодо удосконалення предмета дослідження.

Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальної дисципліни (чи декількох дисциплін) і тісно пов'язана з практичними проблемами соціальної сфери. Вона затверджується рішенням випускової кафедри і щорічно коригується з урахуванням набутого кафедрою досвіду, побажань спеціалістів, які є рецензентами курсових робіт, спеціалістів-керівників установ соціальної сфери тощо.

Студенти мають право вільного вибору теми із запропонованого кафедрою переліку. Разом з тим, студентом може бути запропонована власна тема, але відповідним чином обґрунтована, узгоджена з майбутнім науковим керівником та внесена до загального списку тем.

Керівниками курсових робіт є викладачі кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, але за необхідності може бути призначено наукових консультантів з числа провідних науковців галузі.

Курсова робота виконується протягом навчального року згідно з затвердженим кафедрою графіком її підготовки (Додаток А). Кожен студент має право на щотижневі консультації з науковим керівником та науковим консультантом.

Результати успішно виконаних курсових робіт можуть бути використані у подальшій науковій роботі: написанні та оформленні доповіді чи тез доповіді для виступу на науковій конференції, підготовці реферату, наукової статті та дипломної роботи, участі у студентських конкурсах та олімпіадах тощо.

РОЗДІЛ 1.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1.1. Вибір теми та організація дослідження.

Вибір теми курсової роботи багато в чому визначає успішність її виконання. Ураховуючи, що процес підготовки потребує багато часу, з вибором теми бажано визначитися заздалегідь, наприклад, наприкінці навчального року, що передує року написання роботи.

Для прийняття рішення щодо обрання тієї чи іншої теми доцільним буде попереднє консультування з викладачем. У процесі консультування до формулювання теми можуть бути внесені корективи, уточнення відповідно до пропозицій студента. При цьому варто пам'ятати, що тема завжди має висвітлювати конкретну соціальну проблему. Маємо на увазі комплекс теоретичних чи практичних завдань, необхідність вирішення яких постало перед суспільством загалом чи окремою його частиною. Нечіткість формулювання теми призводить, як правило, до незрозумілого визначення проблеми. Разом з тим, бажано, щоб обрана тема викликала зацікавленість у автора, співпадала з його навчальними та науковими інтересами.

Важливим моментом формування уявлення про зміст майбутньої курсової роботи є попереднє обговорення з викладачем її об'єкта, предмета, мети та завдань вже на етапі вибору теми. Під час з'ясування цих найважливіших структурних елементів необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи мають місце логічні зв'язки.

Чітке уявлення проблеми, об'єкта і предмета дослідження допомагає обґрунтовано сформулювати мету роботи. Мета є лаконічним виразом того, що буде досягнуто в результаті дослідження. Вона спрямовує науковий пошук на одержання нових знань про предмет. Наявність поставленої мети дозволяє визначити завдання дослідження, які допоможуть конкретизувати шляхи її досягнення.

Грамотно сформульована тема наукового дослідження з соціальної педагогіки має відображати: категорію клієнтів соціально-педагогічного впливу (діти раннього віку, молодші школярі, діти-сироти, безробітні, діти з особливими потребами та інші); конкретну проблему клієнтів (соціалізація, адаптація, агресивність; девіантна поведінка; готовність до діяльності, соціально-правова грамотність та інше); аспект професійної діяльності соціального педагога/працівника з

вирішення зазначеної проблеми (зміст, форми та методи, технологія роботи соціального педагога; соціально-педагогічні умови, профілактика, корекція, формування та інше). Наприклад: «Соціально-педагогічна допомога молодшим школярам в адаптації до навчання в основній школі» або «Формування усвідомленого ставлення старших підлітків до своїх прав у роботі соціального педагога».

Починаючи роботу, студент має розподілити та спланувати свій час і після вибору теми паралельно з навчальними заняттями взятися за її розробку.

Переконавшись у правильності обрання теми курсової роботи, можна приступити до пошуку, виявлення та відбору джерел, що її розкривають.

1.2. Пошук та добір джерел з теми дослідження.

Досягнення мети та виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними джерелами, що висвітлюють тему курсової роботи. Їх пошук повинен бути логічним, послідовним, усебічним.

Передусім варто ознайомитися з традиційними джерелами, що представлені у фондах різних бібліотек (наукової бібліотеки ЧНУ ім. Петра Могили, Обласної наукової універсальної бібліотеки ім. О. Гмирьова, Центральної міської бібліотеки для дорослих ім. М. Кропивницького, Миколаївської науково-педагогічної бібліотеки за необхідності – іншими). Це – підручники, довідкові видання, монографії, наукові збірки, періодичні видання тощо. Для того, щоб віднайти їх у бібліотеці скористайтеся довідково-бібліографічним апаратом: систематичним каталогом, каталогом періодичних видань, систематичною картотекою статей, краєзнавчим каталогом, тематичними картотеками тощо.

Користуючись електронними ресурсами пам'ятайте, що усі вони являють собою ті ж самі підручники, монографії, статті, реферати лише в електронному вигляді. Це означає, що вони також мають свої бібліографічні відомості – прізвище автора, назву, рік створення, режим та час доступу й ін. Різниця лише в тому, що кожне таке електронне видання розміщене на сайті, який має власну адресу.

Зразки бібліографічного опису традиційних та електронних ресурсів наведено у додатку (Додаток Б).

Складену робочу картотеку (або список літератури) доречно показати науковому керівникові на предмет її повноти. За його рекомендацією необхідно додати видання, що залишилися поза увагою студента, (якщо вони є цінним матеріалом для курсової роботи) або

виключити з картотеки ті видання, що не представляють наукового інтересу.

Після узгодження з науковим керівником змісту робочої картотеки (списку літератури) можна приступати до вивчення джерел, що її складають. Послідовність ознайомлення з ними варто також обговорити з науковим керівником. Вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається загалом, а потім переходити до більш вузьких досліджень.

Починати ознайомлення з виданням треба з титульної сторінки, з'ясувавши де, ким, коли воно було видано. Переглянувши зміст і ознайомившись зі структурою видання перейти до читання та конспектування необхідної інформації.

Ураховуючи вимоги до джерельної бази курсової роботи (повнота, ретельність, логічність, різноплановість, всебічність пошуку) необхідно прагнути до вичерпної повноти списку використаної літератури. У вирішенні цього завдання корисним виявиться (додаток В), у якому наведено список основних типів видань, що підлягають опрацюванню під час наукового дослідження. Умовно цей список розподілено на три частини: опубліковані документи, неопубліковані матеріали та електронні джерела.

1.3. Характеристика структурних елементів курсової роботи.

Перед тим, як приступити до викладення тексту курсової роботи необхідно узгодити з науковим керівником її структуру. Пам'ятайте, що від правильної та логічної структури залежить міра розкриття теми. Саме вона є одним з головних критеріїв під час оцінювання роботи. Загальноприйнятою структурою курсової роботи у ЗВО гуманітарного профілю є така:

1. *Вступ*, у якому обґрунтовується актуальність обраної теми, наводиться проблемна ситуація, визначаються об'єкт і предмет дослідження, формулюються мета та завдання, розглядається ступінь наукової дослідженості проблеми; зазначаються методи дослідження, визначається практична значущість проведеного дослідження; обґрунтовується структура роботи;

2. *Основна частина*, що складається, як правило, з 2–3-х розділів з підрозділами, які розкривають зміст роботи. Це логічний, послідовний, аргументований виклад опрацьованого матеріалу;

3. *Висновки* – стислий виклад основних положень та результатів роботи;

4. *Список використаних джерел*, що подається в кінці роботи та включає назви опрацьованих і використаних джерел;

5. *Додатки* – таблиці, графіки, схеми, діаграми, малюнки, матеріали соціологічних досліджень, соціологічний та психолого-педагогічний інструментарій та ін.

Вступ до курсової роботи повинен віддзеркалювати ту теоретичну роботу, яку автор провів згідно з рекомендаціями, наведеними вище. У вступній частині визначаються предмет, об'єкт, мета та завдання дослідження. Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії підготовки курсової роботи, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі.

Обов'язковою частиною вступу є огляд літератури з теми, що розкриває ступінь її дослідженості. Як правило, до огляду включають найбільш цінні, актуальні, ґрунтовні матеріали, загалом не більше 15 джерел.

Спочатку охарактеризувати роботи, що висвітлюють історію розвитку проблеми, потім ті, що розкривають теоретичні аспекти теми чи представляють описання існуючого досвіду роботи. Варто виділити роботи, що повністю присвячені темі, а потім ті, які розкривають її частково.

Запам'ятайте, в огляді не потрібно наводити повний бібліографічний опис розглянутих публікацій, достатньо назвати автора й назву, а поруч у дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цього видання в списку літератури. Закінчити огляд необхідно стислим висновком щодо ступеня розробленості теми і наголошенням на невисвітлених її аспектах.

Алгоритм написання вступу може бути наступним:

- обґрунтування актуальності теми, її практичної значущості;
- описання проблемної ситуації;
- висвітлення ступеня наукової розробленості теми (огляд джерел);
- формулювання мети та завдань дослідження;
- визначення об'єкта та предмета дослідження;
- зазначення методів, за допомогою яких здійснювалося дослідження;
- визначення практичної значущості отриманих результатів;
- відомості про апробацію, в разі, якщо така мала місце;
- відомості щодо структури роботи.

У вступі, як було зазначено вище, визначається практичне значення проведеного дослідження. Визначаючи практичну значущість результатів курсової роботи, необхідно подати відомості про можливе використання результатів дослідження, або рекомендації щодо їх

використання, відомості про практичне застосування одержаних результатів, або рекомендації щодо їх використання.

Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, необхідно подати інформацію щодо рівня готовності їх до використання. Закінчується написання вступу характеристикою структури курсової роботи із зазначенням основного змісту розділів та підрозділів. Якщо студент вирішив не торкатися деяких аспектів теми, він має оговорити це у вступі.

Обрана для дослідження тема є складовою частиною певної наукової проблеми. Обґрунтування у вступі актуальності вибраної теми повинно відображати аналіз таких аспектів як: вимоги суспільства, держави щодо бажаного стану соціально-педагогічної роботи (світові та вітчизняні тенденції в системі, концептуальні засади, нормативно-правові документи щодо соціального захисту населення); проблеми типового стану об'єкта дослідження в реальній педагогічній практиці (аналіз існуючої педагогічної практики, наявного педагогічного досвіду, статистичної інформації щодо реального стану, типових недоліків практики вирішення цієї проблеми).

Грамотно сформульована мета наукового дослідження має відображати очікуваний, кінцевий результат від виконання роботи – позитивний ефект, у вигляді суспільної та конкретної педагогічної користі, віднесеної до основного предмета дослідження.

Наприклад: мета курсової роботи може формулюватися таким чином: визначити зміст...; встановити, який вплив має Інтернет на соціалізацію підлітків та розробити рекомендації щодо зниження негативного впливу цього фактору соціалізації; перевірити ефективність соціально-педагогічних умов формування уявлення старших підлітків про свої права та способи їх реалізації.

Об'єкт дослідження – це частина об'єктивної педагогічної реальності, в межах якої здійснюється пізнавальна та практична діяльність дослідника. Правильний вибір об'єкта вивчення навколишнього матеріального світу відповідно до мети дослідження сприяє обґрунтованості його результатів. Об'єкт прикладного дослідження на рівні курсової роботи може формулюватися як: *діти «соціального ризику» як соціально-педагогічне явище; освітній процес дітей з обмеженими можливостями; – благодійність як соціально-психологічний феномен.*

Предмет дослідження. Об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу, співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предметом прикладного дослідження виступає частина об'єкта – компоненти соціально-педагогічного процесу, професійної діяльності соціального педагога: зміст, методи, засоби, форми, умови, результат. *Наприклад: соціально-педагогічна корекція негативного впливу Інтернету*

на соціалізацію підлітків; особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми «соціального ризику»; використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей з обмеженими можливостями; благодійні акції як метод соціально-рольової взаємодії у громаді.

Завдання дослідження. Важливу роль у науковому дослідженні відіграють пізнавальні завдання теоретичного та емпіричного характеру, які формулює автор дослідження, для того, щоб досягти поставленої мети. Завдання у курсовій роботі – це послідовні кроки на шляху досягнення мети.

Завдання теоретичного характеру – це вирішення певних теоретичних питань, які входять у загальну проблему дослідження: сутність, структура, особливості та детермінанти становлення щодо об'єкта дослідження; аналіз існуючої практики вирішення зазначеної проблеми (нормативно-правова база, вітчизняний та зарубіжний досвід), виявлення її типового стану, недоліків і труднощів.

Емпіричні завдання вирішуються за допомогою спостереження, експерименту, вимірювання, описування: розробка методики, вибір методів та діагностичних методик вивчення стану досліджуваного явища; обґрунтування необхідної системи заходів для вирішення цієї проблеми; експериментальна перевірка запропонованої системи заходів з точки зору відповідності її критеріям оптимальності; розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти.

Наприклад:

- охарактеризувати освітній процес дітей з обмеженими можливостями;
- визначити особливості впровадження комп'ютерних технологій в освіту;
- ознайомитися з досвідом комп'ютерних технологій в країнах Європи;
- скласти рекомендації щодо техніки безпеки під час роботи з комп'ютером дітям з обмеженими можливостями.

Методи дослідження. Оскільки курсова робота передбачає проведення нескладного наукового дослідження, то вона вимагає від студента володіння основними його методами.

Загальні методи наукового пізнання (діалектичний, логічний та історичний методи, ідеалізація, формалізація, абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання); методи теоретичного дослідження (вивчення літературних, архівних, нормативно-правових документів та інших джерел); методи емпіричного дослідження: методи накопичення первинної інформації про стан досліджуваного

явища (спостереження, порівняння, вимірювання, опитування, метод експертних оцінок, лабораторний експеримент); методи статистичного аналізу, цільовим призначенням яких є обробка отриманих даних, встановлення залежності кількісних та якісних показників аналізу, інтерпретацію їхнього змісту (кореляційний, факторний аналіз, метод імплікаційних шкал та інші).

Найкращих результатів можна досягти під час комплексного використання цих методів, проте варто мати на увазі, що, залежно від особливостей теми дослідження, специфіки предмета і конкретних умов, окремі методи можуть мати переважаюче значення.

Практична значимість результатів дослідження. Під час розгляду прикладних досліджень оцінюють передусім їх практичну значимість, можливість запровадження в практику. Практична значимість виявляється: в підвищенні освітнього рівня студентів, розробці нового змісту професійної підготовки спеціалістів (навчальні посібники, програми, методичні рекомендації, державні стандарти тощо); подальшому розвитку педагогічного процесу (технології, методики, форми, методи); поліпшенні організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних, управлінських умов організації навчально-виховного процесу ЗВО тощо.

Основна частина. Курсова робота містить, як правило, 2–3 розділи кожен з яких також поділяється на 2–3 підрозділи.

Перший розділ має загальнотеоретичний (історико-теоретичний, організаційно-теоретичний, теоретико-правовий) характер. У ньому викладається сутність проблеми, що досліджується, розглядаються та оцінюються різноманітні підходи щодо її розв'язання. Цей розділ розробляється на основі вивчення робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, разом з тим, викладається та обґрунтовується власна позиція студента. Він слугує теоретичним обґрунтуванням майбутніх розробок, оскільки дозволяє обрати певну методологію та методику здійснення якісного і кількісного аналізу стану проблеми, що досліджується.

До нього, як правило, входять підрозділи, що розкривають теоретичні, історичні, організаційні, методичні, законодавчі аспекти явища, що вивчається.

Другий розділ має аналітичний характер. Він може містити характеристику конкретної установи, організації, діяльність якої стала об'єктом дослідження, описання методики, інструментарію дослідження, аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду, висвітлення сучасного стану об'єкта дослідження, характеристику проблемної ситуації, пояснення причини її виникнення. Для його написання використовують емпіричний матеріал, що було зібрано під час дослідження.

Третій розділ курсової роботи носить практичний характер і має містити пропозиції студента щодо усунення причини та розв'язання проблеми, що обумовила тему курсової роботи, тобто тут обґрунтовуються конкретні шляхи покращення стану об'єкта. Усі пропозиції та рекомендації повинні носити конкретний характер, бути самостійними.

Висновки. Основним призначенням цієї структурної складової є підведення підсумків здійсненої роботи, у якій викладають основні наукові та практичні результати розв'язання проблеми курсового дослідження. На початку стисло оцінюють стан питання, а далі поступово розкривають результати вирішення основних завдань.

У висновках має зазначатися не лише те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й ті недоліки та проблеми, що мають місце у соціальній сфері з обов'язковим наведенням конкретних рекомендацій щодо їх усунення та розв'язання. Такі рекомендації можуть мати виключно самостійний характер, а також висвітлювати думку провідних науковців, практиків, політиків, економістів та інших спеціалістів з обов'язковим посиланням на джерело, в якому вони містяться.

Список використаних джерел. Список літератури до курсової роботи складається на основі робочої картотеки. Він відображає ступінь осягнення та глибину розкриття теми автором.

Список літератури часто називають своєрідною «візитівкою» автора роботи, адже саме за його змістом можна говорити про рівень професіоналізму в підході до вирішення завдання. Це підтверджує той факт, що у багатьох рецензентів процедура ознайомлення з роботою розпочинається з прочитання вступу та аналізу списку літератури.

Укладаючи список літератури необхідно дотримуватися основних вимог щодо його побудови. Кожен бібліографічний опис починається з нового рядка та має порядковий номер. Бібліографічні записи можуть бути розташованими в алфавітному порядку авторів чи назв праць, спочатку видання українською, потім – іноземними мовами у хронологічному порядку та відповідно до посилань у тексті роботи. Бібліографічний опис здійснюється мовою оригіналу.

Додатки. Ця структурна складова не є обов'язковою. Вона готується за необхідності, у випадках, коли курсова робота містить багато ілюстративного, графічного, табличного та інших видів матеріалів. Для того, щоб не перенавантажувати надмірно основну частину роботи, частку такого допоміжного матеріалу рекомендується виносити у додатки.

РОЗДІЛ 2.

ВИМОГИ ДО ЛІТЕРАТУРНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Мова та стиль наукового дослідження.

Письмове наукове мовлення має свої особливості. Найбільш характерною ознакою його є формально-логічний спосіб викладу матеріалу, що знаходить своє втілення у системі мовних зворотів.

Для наукового тексту характерна смислова завершеність та змістовна цілісність, логічність та лаконічність. Засобами вираження логічного зв'язку є спеціальні функціонально-синтаксичні прийоми, що забезпечують послідовність розвитку думки. Вони відображають причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад: *тому...; відповідно до чого; внаслідок того, що; у зв'язку із тим, що; крім цього.*

Перехід до наступної думки може починатися з висловів: *перш ніж вказати на; варто розглянути; зупинимось на...; і т. ін.*

Висновки доречно починати, використовуючи такі звороти, як: *таким чином; на завершення; підсумовуючи викладене; вищесказане дозволяє зробити такі висновки; узагальнюючи, необхідно (можна) зробити такі висновки; і т. д.*

Забезпечити логічний зв'язок між частинами вислову можна за допомогою таких зворотів, як : *між тим; натомість, щоб; в той час, як; після того, як; поряд з тим; в результаті того, що; відповідно до; і т. ін.*

Найголовнішою умовою забезпечення відповідного ступеня науковості тексту є об'єктивність викладу матеріалу. Це зумовлює використання в тексті вставних конструкцій, що вказують на ступінь вірогідності. Завдяки таким словам той чи інший факт можна представити як правильний (*безумовно, безперечно, дійсно, зрозуміло*) або як можливий (*можливо, певно, очевидно, напевно*).

Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є також посилення на джерело повідомлення (*за даними; на думку; на думку групи авторів; відповідно до фактів, що викладено; і т. ін.*)

У науковому письмовому мовленні широко використовуються пасивні конструкції, такі, як: *у зазначеній роботі розглянуто; з огляду на... виокремлено такі функції; з'ясовано необхідні умови; доведено, що; і т. ін.*

Хоча у науковій мові превалюють складні сполучникові речення, не варто вживати лише складні синтаксичні конструкції, в той час, як і занадто короткі лаконічні фрази, слабко зв'язані між собою логічно.

У науковому тексті бажано уникати слів та виразів, що є штампами: *сьогодні, на цей момент, в сучасних умовах*.

Треба пам'ятати, що стиль письмового мовлення – це безособовий монолог. Порівняно рідко вживається форма першої особи і зовсім не використовується форма другої особи займенників однини. Замість виразів: *«Я спостерігав...», «Я вважаю...», «Я вивчав...» вживайте: «Вивчення передового досвіду свідчить, про те, що...» або «На основі проведеної роботи можна стверджувати, що...»*. Авторське «Я» нібито відсувається на другий план. Використання займенника «ми» замість «я» дозволяє виразити свою думку як думку певної групи людей: автора наукової роботи, його наукового керівника, наукового консультанта тощо. Наслідком вживання цього займенника є поява похідних від нього зворотів: *«на нашу думку», «на наш погляд»*.

При згадуванні у тексті прізвищ вчених, науковців, провідних фахівців галузі їх ініціали пишуться перед прізвищем на відміну від бібліографічного запису в списку літератури (у тексті – О. І. Іванова, у списку – Іванова О. І.).

Необхідно пам'ятати, що наукова мова має бути позбавлена експресії, необгрунтованої надмірної емоційності. Домінуючою формою оцінки результатів дослідження є проста констатація фактів.

Важливими умовами наукового тексту є також чіткість, доступність, зрозумілість.

Дотримання вищезазначених вимог автором наукового тексту є надто важливим, оскільки визначає рівень його мовно-стилістичної культури, що є одним з критеріїв оцінювання курсової роботи.

2.2. Подання графічного матеріалу в тексті.

Текст курсової роботи за необхідності може бути доповнений різноманітним графічним матеріалом: ілюстраціями, схемами, таблицями, графіками, діаграмами та ін. Цей матеріал готується (розробляється) разом з написанням тексту. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. Якщо є потреба ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис). Підпис під ілюстрацією зазвичай має чотири основних елементи: найменування графічного сюжету, що позначається

скороченим словом «Рис.»; порядковий номер ілюстрації, який вказують без знаку «№» арабськими цифрами; тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із стислою характеристикою зображеного; експлікацію (пояснення, тлумачення), яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом. Треба зазначити, що експлікація не замінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його.

Ілюстрації, що містяться в тексті, мають загальну нумерацію (арабськими цифрами) і позначаються словом «Рис», (рисунок), *наприклад*, «Рис.1». У тексті, до якого відноситься ілюстрація, вказується посилання на неї у круглих дужках або без них, *наприклад*, (Рис.1) чи «Рис.1».

У випадках, коли посилання робиться на вже згадувані ілюстрації, користуються словом «див.» (дивись) з вказівкою сторінки, на якій була розміщена ілюстрація, *наприклад*, «див. рис. 1, с. 25» або (див. рис. 1, с. 25). У тому місці тексту, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де треба вказати на неї, може бути посилання у вигляді звороту: «як це видно з рис. 3.1», «...як це показано на рис. 3.1.»

У науковій роботі застосовуються лише штрихові ілюстрації та оригінали фотознімків. Аналогічні вимоги висуваються і до позначення таблиць, що супроводжують текст роботи. Насамперед, вони мають бути однотипно оформлені. На всі таблиці повинні бути зроблені посилання. Слово «таблиця» пишеться у тексті повністю, якщо таблиця одна, і скорочено, якщо розміщена під певним номером, *наприклад*, у «табл. 1». Надписи «Таблиця 1», «Таблиця 5» і т. ін. (зверніть увагу, без знаків «№», арабськими цифрами) розміщуються над заголовками таблиць ліворуч з відступом.

Верхня (заголовна) частина кожної таблиці складається із назв граф (колонок), що визначають їх зміст, та відокремлюються від змісту граф жирною горизонтальною лінією.

Заголовки таблиці мають бути короткими і починатися з великої літери. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту аркуша чи з поворотом за годинниковою стрілкою.

При перенесенні таблиці на інші аркуші (сторінки) назву вміщують тільки над її першою частиною, над другою та наступними ставлять надпис: «Продовження табл. 3».

Записи цифр у таблицях здійснюють за такими правилами: у кожній із граф класи чисел мають знаходитися один під одним; частини цілого треба виражати у десяткових дробах; в одній і тій самій графі всі числові величини повинні мати однакову кількість

десяткових знаків; за відсутності значущих цифр ставляться нулі, наприклад: «25,86», «9,00»; заміна повторюваних цифр або знаків не допускається; якщо цифрові або інші дані у будь-якому рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Знаки «№», «%» та ін. використовуються лише при цифрових або літерних позначеннях, в усіх інших випадках потрібно писати слова: номер, відсоток і т. ін.

Щодо формул, то вони не є часто вживаними у курсових роботах розглядуваного напрямку, а тому зазначимо лише загальні вимоги: великі та складні формули розміщують на окремих рядках; невеликі і нескладні, що не мають самостійного значення, записують всередині рядків тексту; формули виділяють вільними рядками; пояснення значень символів і числових коефіцієнтів подають безпосередньо під формулою; нумерують лише ті формули, на які є посилання в тексті. Докладніше щодо правил застосування формул у тексті наукової роботи можна довідатися з видань, позначених у списку літератури № № 1, 17, 18.

Літературне та технічне оформлення курсової роботи є важливим моментом її виконання і одним із багатьох факторів, які враховуються комісією під час її оцінювання. Насамперед, звертають увагу на змістовний бік викладу матеріалу: логічність і послідовність, повноту і репрезентативність, широту використання наукових джерел, загальну грамотність та відповідність існуючим вимогам, на оформлення тексту роботи, списку літератури і додатків, а також на зовнішнє оформлення титульної сторінки. Курсова робота виконується державною мовою.

2.3. Вимоги до зовнішнього та внутрішнього оформлення курсових робіт.

Єдиних офіційно прийнятих вимог до зовнішнього та внутрішнього оформлення курсових робіт, їх обсягу не існує, проте діючі нормативні документи встановлюють загальні принципи щодо їх оформлення.

Композиційно курсова робота складається з:

- титульної сторінки;
- змісту;
- переліку умовних позначень (за необхідності);
- вступу;
- основної частини;
- висновку;
- списку використаних джерел;
- додатків (за необхідності).

Кожна композиційна частина повинна мати заголовок і починатися з нової сторінки.

Курсова робота починається з титульної сторінки на якій містяться такі відомості: назва міністерства, якому підпорядкований навчальний заклад, повна назва навчального закладу, в якому виконувалася робота, назва кафедри, на якій вона виконана, повна назва теми, прізвище та ініціали студента – автора курсової роботи, курс, група, факультет, де він навчається; прізвище, ініціали, вчене звання наукового керівника, (наукового консультанта), рік і місце виконання роботи (додаток Д).

Наступна сторінка містить зміст з найменуванням та номерами початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), вступ, висновки, список використаних джерел, додатки тощо.

Якщо у курсовій роботі вжито специфічну термінологію чи використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і т. ін., то їхній перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Його подають двома колонками, в яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їхню детальну розшифровку.

Розділ, так само як і підрозділ (пункт), прийнято нумерувати арабськими цифрами. Заголовки розділів друкують великими літерами (Caps Lock). Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера ставлять крапку, потім пишуть його назву.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Заголовки підрозділів друкують з великої літери. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. У тому ж рядку зазначається заголовок підрозділу, наприклад: 2.1. Ставлення населення до якості надання соціальних послуг.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу, наприклад: 2.1.1. Оцінка якості соціальних послуг літніми людьми. Пункт може не мати заголовка.

До формулювань заголовків, розділів і підрозділів курсової роботи ставлять такі основні вимоги: стислість, чіткість і синтаксична різноманітність у побудові речень, з перевагою простих, послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Текст курсової роботи має бути одностороннім на аркушах формату А4, білого кольору, надрукований комп'ютерним способом за допомогою текстового редактора Word, гарнітура Times New Roman, кегль – 14, з міжрядковим інтервалом 1,5.

Сторінки курсової роботи повинні мати береги: верхній, нижній, лівий – не менше 20 мм, правий – не менше 10 мм. Усі сторінки

нумеруються наскрізною нумерацією від титульної до останньої без пропусків чи літерних додатків.

Першою сторінкою вважають титульну, яка не нумерується. Друга це сторінка за номером 2, на якій міститься «ЗМІСТ». Далі сторінки нумерують згідно з порядком. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті арабськими цифрами без знака «№» та крапки.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи після списку використаних джерел, або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку зазначених посилань у тексті роботи. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках то кожен додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі з великої літери симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком з першої великої літери друкується слово «Додаток» і поряд велика літера, що позначає додаток.

При оформленні додатків окремою частиною на титульній сторінці великими літерами друкують слово «ДОДАТКИ». Нумерація сторінок з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту. ***Рекомендований обсяг курсової роботи – 30–35 сторінок, список використаних джерел та додатки не враховуються.***

Друкарські помилки, описки, неточності, які виявилися під час перевірки останнього чистового варіанту курсової роботи, можна виправляти за допомогою «коректора», виправлення необхідно вносити друкарським шрифтом. Допускається не більше двох виправлень на одній сторінці.

2.4. Науковий етикет.

У 2017 р. набрав чинності Закон України «Про освіту», що запровадив єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування тощо). Згідно з цим Законом, «академічна доброчесність» – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти (студентами) передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- надання достовірної інформації щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаної методики досліджень і джерел інформації.

Порушенням академічної доброчесності (серед іншого) вважається академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

Академічним плагіатом вважається:

- оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості);
- відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства (першоджерела).

З метою запобігання плагіату випускних робіт, підвищення їхньої якості, рівня самостійності та індивідуальності, забезпечення високого рівня має їхньої оригінальності курсова робота повинна пройти перевірку на плагіат за допомогою онлайн-сервісу, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів користувача. Перевірка робіт на академічний плагіат здійснюється за допомогою Інтернет-сервісів, використання яких регламентується відповідними наказами та угодами університету, зокрема, сервісів Unicheck (<https://unicheck.com>), StrikePlagiarism (<http://strikeplagiarism.com>). За результатом перевірки документа на плагіат формується відповідний протокол.

«Показник оригінальності роботи» – якісний показник, виражений у відсотках, який показує співвідношення авторського тексту до загального обсягу роботи, яка перевіряється.

Перевірка кваліфікаційних робіт студентів.

За результатами перевірки текст кваліфікаційної роботи може мати такий рівень оригінальності: «незадовільний», якщо показник оригінальності становить менше 40 % – робота відхиляється без права

подальшого розгляду відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій.

Перед перевіркою на академічний плагіат студент (автор кваліфікаційної роботи) у термін до 10 календарних днів перед засіданням ЕК:

- готує файл кваліфікаційної роботи у форматі, прийнятному для перевірки на плагіат;
- подає готовий файл завершеної кваліфікаційної роботи відповідальному за перевірку на академічний плагіат своєї кафедри – науковому керівнику.

Для перевірки на академічний плагіат відповідальний від кафедри – науковий керівник – в термін у 7 календарних днів перед засіданням ЕК:

- перевіряє кваліфікаційні роботи студентів і готує висновок щодо рівня оригінальності роботи, який підшивається у рукопис роботи;
- повідомляє студентів про відсоток оригінальності перевірених робіт, а також керівників кваліфікаційних робіт для внесення відповідної інформації у їхні відгуки на роботи;
- у разі виявлення у тексті кваліфікаційної роботи запозичень без посилань або наявності «низького» рівня оригінальності повідомляє студента щодо можливості доопрацювання кваліфікаційної роботи студентом протягом 5 календарних днів (за умови, якщо це дозволяє графік проведення засідання ЕК) і необхідність проведення повторної перевірки на академічний плагіат;
- у разі «незадовільного» рівня оригінальності повідомляє студента про недопущення роботи до захисту;
- надає керівникам кваліфікаційних робіт розширені електронні звіти щодо результатів перевірки, якщо відповідні роботи не мають «допустимого» рівня оригінальності, або виявлені випадки застосування методів обманювання;
- зберігає електронні звіти щодо результатів перевірки, видані Інтернет-сервісом, в електронному архіві кафедри.

РОЗДІЛ 3.

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу студент захищає у присутності інших студентів (може бути вся академічна група або проблемна наукова група) та 2–3 члени комісії. Тези доповіді студент готує заздалегідь, доповідь має бути змістовною і тривати 5–8 хвилин.

У доповіді необхідно:

- назвати тему курсової роботи, підкреслити її актуальність та значущість;
- сформулювати основну мету і завдання дослідження;
- стисло розкрити зміст структури роботи;
- доповісти про результати роботи, зроблені висновки і внесені пропозиції.

Після доповіді студент відповідає на запитання членів комісії та студентів.

Під час захисту оцінюють якість виконаної наукової роботи, рівень знань і набутих навичок щодо висвітленої теми, вміння аналізувати практичну діяльність організацій, логічно і аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну точку зору.

За необхідності, наприклад, кращого сприймання присутніми змісту доповіді, можна використовувати заздалегідь підготовлені наочні засоби – плакати з таблицями, графіками, алгоритмами і т. ін.

Результати захисту курсової роботи оцінюють за чотирибальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), кількість балів виставляють у заліковій відомості навчальної групи та заліковій книжці студента.

Рішення про оцінку курсової роботи приймається на закритому засіданні комісії, яке проводиться одразу після доповіді останнього студента і оголошується того ж дня у присутності членів комісії.

У разі отримання незадовільної оцінки курсову роботу необхідно доопрацювати або виконати іншу за новою темою.

РОЗДІЛ 4.

ОСНОВНІ КРІТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має комплексний науково-навчальний характер, тому підхід до її оцінювання є багатоаспектним. Оцінюванню підлягають як зміст роботи, так і її оформлення та представлення під час захисту. Враховується також виявлена самостійність суджень автора, вміння здійснювати широкомасштабний пошук джерел, що висвітлюють тему роботи, працювати з навчальною та науковою літературою тощо.

Оцінювання здійснюється за 4-х бальною шкалою, що дозволяє визначити рівень підготовки і представлення роботи як «високий», «середній», «достатній», «низький».

Рівень	Якість та науковість змісту	Оформлення роботи	Представлення роботи
Високий 90–100 балів за рейтинговою шкалою	Обґрунтована актуальність проблеми, сформульована проблемна ситуація, правильно визначено об'єкт та предмет дослідження, чітко сформульовані мета і завдання роботи, має місце логічний зв'язок між ними, виявлений ступінь наукової розробленості проблеми, наявність чіткої логічної структури, обґрунтованість висновків, наявність власних рекомендацій, наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність; самостійність суджень автора, виклад матеріалу послідовний, стиль науковий.	Обсяг роботи відповідає вимогам, логічна і змістовна композиційна побудова роботи, оптимальна рубрикація тексту, бібліографічний опис видань здійснено відповідно до вимог стандарту, високий ступінь літературної грамотності; посилання оформлені згідно з вимогами, робота має відповідну нумерацію, дотримано послідовність розташування основних елементів, дотримано технічні вимоги до комп'ютерного набору тексту; робота має естетичний вигляд.	Доповідь побудована логічно й аргументовано, вільне володіння матеріалом, компетентні та вичерпні відповіді на запитання, володіння науковим апаратом, уміння вести наукову дискусію.

Продовження табл.

Середній 75–89 балів за рейтинговою шкалою	Актуальність проблеми висвітлена не повною мірою; наукові завдання, не завжди послідовні і пов'язані з темою; не висвітлені всі можливі аспекти проблеми та відсутнє обґрунтування такого підходу; висновки зроблені під впливом літературних джерел; у викладі матеріалу присутня тавтологія.	Обсяг роботи відповідає вимогам; убрикування тексту розкриває основний зміст роботи; достатня літературна грамотність; недостатньо ілюстра- тивного матеріалу у вигляді додатків; в оформленні бібліогра- фічного списку і посилань є неточності; мають місце часткові порушення вимог щодо технічного оформлення.	Виступ не зовсім продуманий логічно; відсутність чіткої аргументації щодо актуальності теми; відповіді на запитання не завжди точні; недостатньо вільне володіння матеріа- лом, прив'язаність до тексту роботи.
Достатній 60–74 балів за рейтинговою шкалою	Обґрунтування актуальності проблеми не переконливе; наукові завдання, мета сформульовані нечітко, повторами; зміст не повною мірою відповідає темі; відсутність глибини розкриття теми; наведено літературні джерела, основні положення яких не пов'язані з темою; у викладі матеріалу часто повторюються одні й ті самі думки.	Обсяг роботи відповідає вимогам; рубрикація тексту не повністю розкриває зміст роботи; майже не має ілюстрацій, додатків; наявність помилок у бібліографічному описі; робота має припустимий естетичний вигляд.	Матеріал у доповіді не згрупований, не упорядкований, переобтяжений зайвими деталями; відчувається залежність від тексту доповіді; відповіді на запитання не чіткі, невизначні.
Низький менше за 60 бал за рейтинговою шкалою	Відсутність обізнаності стосовно проблеми, аргументації, логіки викладу; не володіння науковим стилем; відчутний плагіат.	Обсяг роботи недостатній; рубрикація тексту не відображає змісту роботи; немає ілюстрацій у вигляді додатків; хибні помилки в оформленні бібліогра- фічного списку і посилань; низький рівень літературної грамотності; робота не має естетичного вигляду.	Доповідь не розкри- ває основного змісту дослідження, не відповідає пос- тавленим вимогам і затягнута в часі; нездатність само- стійно висловитися щодо проблеми; нерозуміння питань і неспроможність дати правильну відповідь на них.

На основі поєднання наведених характеристик комісія оцінює представлені курсові роботи на «відмінно» (високий рівень), «добре» (середній рівень), «задовільно» (достатній рівень), «незадовільно» (низький рівень). Повторний захист з метою підвищення оцінки не допускається.

Студентові, що показав низький рівень та отримав оцінку «незадовільно» курсову роботу повертають на доопрацювання, і студентів зараховують академічну заборгованість. Захист курсових робіт після доопрацювання відбувається, як правило, на початку наступного навчального року. Термін проведення повторного захисту визначається кафедрою.

ТИПОВІ ПОМИЛКИ В НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зміст роботи не відповідає плану наукової роботи або не розкриває тему повністю чи її основну частину.

Сформульовані розділи (підрозділи чи параграфи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіку об'єкта та предмета дослідження.

Автор не проявив самостійності, робота є компіляцією або навіть плагіатом.

Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової наукової літератури за останні 5–10 років з теми дослідження.

Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з означеної теми роботи має форму анотованого списку і не відображає рівня досліджуваності проблеми.

Кінцевий результат не відповідає меті дослідження або висновки не відповідають поставленим завданням.

У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких взятий матеріал.

Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

Ілюстративний матеріал (таблиці, діаграми, схеми) запозичено не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.

Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками.

1. Перебільшення кількості сторінок роботи і непропорційний розподіл матеріалу за розділами.

2. Титульна сторінка друкується у довільній формі з помилками у назві кафедри, факультету, прізвищі наукового керівника.

3. Зміст додатків не відповідає темі роботи.

4. Текст роботи викладається від першої особи.

5. При оформленні додатків відсутні посилання на першоджерела.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи методології та організації наукових досліджень : Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Основы научных исследований : Учебное пособие / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А.Примак. – К. : О-во «Знання», КОО, 2000. – 114 с.
3. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования. – Спб. : Питер, 2004 – 268 с.
4. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : Навч. посібник / І. П'ятницька-Позднякова. – К. : б. в., 2003. – 116 с.
5. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В. Славенко Е. І. Наукове дослідження : організація, методологія, інформаційне забезпечення : Навч. посібник. – Київ : Лібра, 2009. – 344 с.
6. Стіченко Д. М. Методологія наукових досліджень : Підручник. – К. : Знання-Прес, 2005. – 300 с.
7. Сурмін Ю. Г. Майстерня вченого : Підручник. – К. : Знання-Прес, 2006. – 280 с.
8. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – К. : Знання-Прес, 2003. – 295 с.
9. Шейко В. М. Організація та методика науково дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 6-те вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2008. – 310 с.

Графік підготовки курсової роботи

№	Зміст роботи	Терміни виконання
1	Вибір теми курсової роботи. Затвердження теми та наукового керівника	
2	Отримання завдання на проведення дослідження	
3	Розробка та затвердження робочої програми дослідження	
4	Підготовка та узгодження розширеного плану-конспекту курсової роботи	
5	Підготовка чорнового варіанту першого розділу наукової роботи для перевірки науковим керівником	
6	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника, подання першого розділу на другу перевірку	
7	Підготовка чорнового варіанту другого (та третього) розділу наукової роботи для перевірки науковим керівником	
8	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника, подання другого (та третього) розділу на другу перевірку	
9	Доопрацювання курсової роботи з урахуванням рекомендацій завідувача та членів кафедри	
10	Чистове оформлення роботи, подання її науковому керівнику для підготовки відгуку	
11	Звіт наукового керівника на засіданні кафедри щодо завершення наукової роботи та готовності її до захисту	За тиждень до початку роботи комісії
12	Захист курсової роботи.	Відповідно до графіку

Науковий керівник _____ Студент _____
 /підпис/ /підпис/

Додаток Б

Зразки бібліографічного опису видань за вимогами

Книги:	
1. Один автор	Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2011. С. 128.
2. Два автора	Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Харків : Ранок, 2018. 176 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта») 1 електрон, опт. Диск.
3. Три автора і більше	Дмитренко К. А., Коновалова М. В., Семиволос О. П., Бекетова С. В. Звичайні форми роботи – новий підхід : розвиваємо ключові компетентності : метод. посіб. Харків : ВГ «Основа», 2018. 119 [1] с. : табл., схеми, рис. (Серія «Нові формати освіти»).
4. Матеріали конференцій	Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського в освітньому просторі 15 Волині» – до 100-річчя від дня народження / упоряд. А. М. Луцюк. Луцьк : ВППО, 2018. 172 с.
5. Словник	Енциклопедія історії України : у 10 т. Київ : Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.
6. Автореферати дисертацій	Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.
7. Частина видання	Стаття із журналу, збірника, розділ книги Луцюк А. М. Новаторська педагогіка В. О. Сухомлинського і Нова українська школа : дослідницька робота вчителя. Пед. пошук. 2018. № 3 (99). С. 20–23.
8. Електронні ресурси віддаленого доступу	Опис ресурсу загалом Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL : http://www.nas.gov.ua/publications (дата звернення : 19.03.2014). Опис частини електронного ресурсу в позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури) Кот Н. Він учнів вчив у фізиці літати... Пед. роздуми : електронна газ. 2018. № 39. С. 3–4. URL : http://vippro.org.ua/newspaper.php?id=51 .

**Список типів видань
на допомогу систематизованому пошуку джерел
для студентських робіт
(курскових)**

I. Опубліковані документи.

1. Нормативно-правові акти та методичні документи (Закони України; Укази Президента України, рішення Верховної Ради, постанови Кабінету Міністрів України, накази та розпорядження міністерств, державних комітетів, інших центральних органів виконавчої влади; нормативно-правові акти, інструктивні та методичні видання органів державної влади та місцевого самоврядування; національні (державні) стандарти).

2. Монографії (наукові, інженерно-виробничі тощо).

- статті (зі збірника наукових (чи інших) статей; журнальні; газетні);
- матеріали конференцій;
- автореферати дисертацій;
- методичні рекомендації, поради, консультації;
- довідкові видання (довідники, енциклопедії, словники, прецеденти тощо);
- навчальні видання (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій тощо);
- інформаційні видання (бібліографічні; реферативні; аналітично-оглядові; добірки матеріалів / дайджести, тематичні);
- рекламні видання.

II. Неопубліковані джерела

1. Дисертації (кандидатські та докторські).
2. Звіти про науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.
3. Депоновані рукописи.
4. Управлінська та інша документація (зберігається в документальному (документальному) фонді установи (в службі діловодства, інших підрозділах)).
5. Архівні документи (зберігаються в державних архівах, архівних підрозділах установ).

III. Електронні джерела:

1. Документальні, фактографічні та бібліографічні бази, а також інформаційні масиви Інтернет, інших світових електронних інформаційних мереж.
2. Інформаційні портали, веб-сайти.

**Зразок оформлення титульної сторінки
курсової роботи**

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Інститут державного управління
Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

КУРСОВА РОБОТА
зі спеціальності «Соціальна робота»

на тему: «Превентивна робота у попередженні
та подоланні насильства щодо неповнолітніх»

Студент 3 курсу 361 групи
Спеціальності 231 «Соціальна робота»

Керівник:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Миколаїв–2020

Навчальне видання

**Юліана Вікторівна Палагнюк
Світлана Юріївна Сургова**

**Методичні вказівки
для виконання курсових робіт**

*зі спеціальності
231«Соціальна робота»*

Випуск 285

Редактор *Р. Грубкіна*.

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Н. Кардаш*.
Друк, фальцювально-палітурні роботи *С. Волинець, О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 20.02.2020.

Формат 60х84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 1,4.

Тираж 5 пр. Зам. № 5894.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десанників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.